

Модуль 3. Хореографія освіти: стандартизація чи персоналізація?

Лекція 28. Синергія у навчальній аудиторії, або остерігайтесь експертів, які роздають поради

«Спочатку діагноз, а потім рецепт», - так пише в своїй книзі «7 звичок надзвичайно ефективних людей» С. Кові. Якщо ви не впевнені в діагнозі, то не матимете впевненості й у рецепті. Цей принцип є доволі універсальним та використовується у сфері продажів, юриспруденції, архітектурі тощо: спочатку треба зрозуміти ситуацію, а потім виносити судження.

Професор С. Кові наводить багато прикладів того, як ми схильні давати готові рішення, не розібравшись у тонкощах ситуації. Саме ідея точного діагнозу в ухваленні рішень була покладена в розроблення експертних систем. Головна ідея була проста: достатньо розпитати кваліфікованих фахівців про те, як вони ухвалюють рішення, а потім їх знання та стратегії закласти у комп'ютерні програми. Комп'ютерна програма мала ставити запитання людині та на підставі такого діалогу видавати готовий рецепт.

Тоді з'ясувалось, що людина може ефективно використовувати великий обсяг інформації, проте на свідомому рівні про неї нічого не знати. Картина взагалі має такий вигляд:

20 % - відомості, які експерт знає та охоче повідомляє;

20 % - відомості, які експерт знає, але повідомляти не хоче;

60 % - відомості, які фахівець використовує, але на підсвідомому рівні, відтак описати їх практично не в змозі (так звані, глибинні знання).

Приміром, були створені двома різними групами науковців-медиків дві експертні системи з діагностування раку. Їхній діагноз у 80 % був правильним, а у 20 % - помилковим. Характерним був той факт, що сектори брехні не перетинались. Аналогічна ситуація склалась із геологічними експертними системами для розроблення нафтових пластів на підставі аналізу місцевості. З'ясувалось, що причиною цих розбіжностей стали різні вихідні гіпотези, якими послуговувались на підсвідомому рівні. Саме ці глибинні знання визначили інтерпретацію найбільш суттєвих ознак в цій галузі. У випадку із гіпотезою про природу раку: генетичну чи вірусну. А у випадку із геологічними експертними системами - про походження нафти - органічне чи неорганічне.

Суспільні явища (а тим більше педагогічні) є синергетичними за своєю природою: вони утворюються сукупністю чинників. Тут багато взаємозв'язків та взаємовпливів. Тут багато напівтонів та дрібних

деталей. Саме тому викладання - це мистецтво, а майстер шляхом тривалого досвіду набуває здатності ефективно та доцільно діяти, вчасно реагувати на найменші зміни в освітньому середовищі. В цьому місці доречно буде згадати двох визнаних майстрів: майстра психотерапії - Ірвіна Ялома та майстра з управління та лідерства - Стівена Кові. І.Ялом в різних варіаціях повторював такі думки:

- психотерапія має бути індивідуальною для кожного пацієнта;
- курс психотерапії неможливо запрограмувати завчасно;
- під час психотерапії я настільки покладаюсь на свою інтуїцію, що почав сумніватися у своїх можливостях сформулювати чіткі методологічні настанови для новачків.

С. Кові зауважував, що як викладач він переконався - багато найяскравіших навчальних курсів балансують на межі хаосу: коли ані викладач, ані студенти не знають, куди може завести їх заняття. Але для дієвого освітнього процесу він виділяє кілька умов:

- 1) безпечне середовище;
- 2) мозковий штурм;
- 3) трансформація аудиторії під впливом радості від нового поштовху.

При цьому він згадує випадок, коли студент поділився своїм особистим досвідом, який вражав емоційністю й проникливістю. В аудиторії запанувала атмосфера глибокої пошани - пошани до людини, що наважилася відкритися перед усіма. Отже, важливими для освіти є синергія та творче поривання.

З мого особистого досвіду (на докторській програмі я читаю курс «Критичне мислення») - це розгорнута версія курсу «Критичне мислення для освітян» на освітній платформі «Prometheus». Цього разу слухачами виступає зріла публіка, яка не бажає бути пасивними об'єктами освітнього процесу. Я зловив себе на думці, що я проводжу заняття за принципом І. Ялома: «Терапевт має іти туди, куди йде його пацієнт». Мої слухачі були творцями курсу на рівні зі мною. Своїми запитаннями вони могли повністю дезорганізувати мої плани, та мені доводилося їх терміново переглядати. Ми могли дуже сильно відхилитися від наміченого мною напрямку у проходженні курсу. Але які прекрасні були ці відхилення! І ще велике питання, що принесло слухачам більше користі: намічений мною курс чи ці відхилення?

Мої слухачі були співтворцями курсу, наскільки я можу судити, їм це сподобалось. Якщо жартома згадати рекламу про «два в одному флаконі», то я якраз є яскравим прикладом цього (і науковець, і викладач), але викладання коштує значно більших енергозатрат та накладає додаткові вимоги на психіку.